

Lietuvos dendrologinės vertybės – augalų nacionaliniai genetiniai ištekliai

Stasė Dapkūnienė¹, Gitana Štukėnienė², Regina Juodkaitė³, Ona Motiejūnaitė⁴

¹*Augalų genų bankas, Vilniaus universiteto botanikos sodas
Kairėnų g. 43, LT-1023 Vilnius, tel. (8-5) 2317098, el. paštas stase.dapkuniene@gf.vu.lt*

²*Vilniaus universiteto botanikos sodas
Kairėnų g. 43, LT-1023 Vilnius, tel. (8-5) 2317911, el. paštas gitana.stukeniene@gf.vu.lt*

³*Vilniaus universiteto botanikos sodas, Vilniaus kolegija
Kairėnų g. 43, LT-1023 Vilnius, tel. (8-5) 2330160, el. paštas regina.juodkaite@gf.vu.lt*

⁴*Vilniaus pedagoginis universitetas, Vilniaus kolegija
Studentų g. 39, LT-08106 Vilnius, el. paštas ona.motiejunaite@vpu.lt*

Straipsnyje pateikiama informacija apie Lietuvos dendrologines vertybes – 650 medžių, kuriems suteiktas augalų nacionalinių genetinių išteklių statusas Pavienių medžių ir medžių grupių kategorijoje, nurodomi jų skirtumai nuo botaninių gamtos paveldo objektų.

Reikšminiai žodžiai: Lietuvos parkai, augalų nacionaliniai genetiniai ištekliai.

This article contains information on Lithuanian Dendrological values of 650 trees, which are granted by national plant genetic resources status of incremental trees and tree groups in the category, pointing out their differences from the botanical natural heritage objects.

Key words: Lithuanian parks, national plant genetic resources.

Įvadas

Parkas – ne tik viena iš želdynų kategorijų, bet integrali kultūrinės ir gamtinės aplinkos daugiadiscipliniška edukacinė erdvė su daugybe funkcijų. Bet pirmiausia parkas turi turėti „šeimininką“, kuriam jis reikalingas ir kuriame kiekvienas gali atrasti save. Lietuvos parkus galima suskirstyti į dvi kategorijas: senieji dvarų parkai ir tarpukario bei pokario metų parkai. Senujų dvarų parkų priskaičiuojama 250–300 (Isokas, 1995; Tauras, 1989). Pasak L. Januškevičiaus, dalis jų neturi parkams būdingos erdvinės struktūros, yra nedidelio ploto, ir juos reikėtų priskirti ne parkams, o buvusių sodybų želdynų kategorijai. Taigi realus senųjų parkų skaičius apie 200 (Januškevičius, Baronienė, 2004). Tarpukario ir pokario metų parkai nenusileidžia savo puošnumu ir išraiškingumu (Girionių parkas, Juknaičių gyvenvietės parkas, Skaistgirio parkas, Skuodo miesto parkas ir t. t.) ir šiandien jau pasiekę estetinės brandos apogėjų, todėl juos užmiršti arba atmestinais žiūrėti būtų tiesiog nusikalstama (Januškevičius, 2009). Vienas iš pagrindinių parkų želdynų augalų yra medžiai. Parkuose, ypač senuosiuose, dalis jų yra egzotiniai augalai, išlaikę dešimtmečių ir šimtmečių išbandymus. Geriausiems iš jų suteiktas augalų nacionalinių genetinių išteklių statusas Pavienių medžių ir medžių grupių kategorijoje. Pavienis medis – pusę genetinės brandos amžiaus pasiekęs medis, augantis per du savo aukščius nuo artimiausio medžio ar medyno. Medžių grupė – kartu augančių 3 ir daugiau medžių bendrija, užimanti ne didesnę kaip 3 arų plotą. Medžių grupių ir pavienių medžių paskirtis – ilgalaikės genetinės medžiagos išsaugojimas ir panaudojimas selekcijos dekoratyviniams, rekreaciniams, urbanistiniams, ekologiniams ar kitiems tikslams. Medžių grupes ir pavienius medžius priskirti augalų nacionaliniams genetiniams ištekliams per koordinacinius centrus gali siūlyti mokslo ir mokymo įstaigos, botanikos sodai, kitos institucijos bei įstaigos, savininkai ir valdytojai, visuomeninės organizacijos. Jų sąrašas, kuris pateikiamas Nuolatinei augalų nacionalinių genetinių išteklių komisijai, turi būti suderintas su miškų ir dekoratyvinių augalų koordinaciniais centrais. Nuolatinė augalų nacionalinių genetinių išteklių komisija juos apibūnina ir siūlo Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai suteikti augalų nacionalinių genetinių išteklių statusą bei įtraukti į centrinę duomenų bazę (Augalų..., 2004). Kai medžių grupei ar pavieniui medžiui Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu suteikiamas augalų nacionalinių genetinių išteklių statusas, sudaromas medžių grupės ar pavienio medžio nustatytos formos pasas ir

duomenys apie juos įrašomi į centrinę duomenų bazę. Medžių grupės ar pavienio medžio pasai įteikiami atatinamoms rajono/ miesto savivaldybėms bei savininkams, kurių teritorijoje yra augalai. Augalų nacionaliniai genetiniai ištekliai visuomet yra tik nacionalinio lygmens. Dažnai tapatinami augalų nacionaliniai genetiniai ištekliai su botaniniais gamtos paveldo objektais. Gamtos paveldo objektai skelbiami saugomais vadovaujantis Gamtos paveldo objektų vertinimo ir reikšmingumo nustatymo kriterijų aprašu, patvirtintu 2009 m. liepos 8 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-393 (Gamtos..., 2009). Atrinktiems gamtos paveldo objektams nustatomas jų reikšmingumo lygmuo, kuris gali būti nacionalinis (gamtos paminklai), regioninis (valstybės saugomi objektai) ir vietinis (savivaldybės saugomi objektai). Metodškai šiam darbui vadovauja Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos. Valstybės saugomų objektų ir gamtos paminklų sąrašai irgi skelbiami atskiru Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu. Paskutiniame įsakyme (Dėl..., 2009) šie sąrašai pakoreguoti. Botaninių gamtos paveldo objektų (medžiai, jų grupės, augavietės, dendrologinę vertę turintys parkai) yra 264, iš kurių gamtos paminklo statusas suteiktas tik 26. Botaniniams gamtos paveldo objektams keliami reikalavimai kiekybiniais jų parametrams, o augalų nacionaliniams genetiniams ištekliams – nebūtinai. Pirmenybė teikiama jų ekologinei, selekciniai bei ekonominei svarbai Lietuvai ir medžiai vertinami pagal adaptyvumą, ekologinius, estetinius ir genetinius požymius bei išplitimo mastus. Introdukuotų medžių, kaip gamtos paveldo objektų, amžius turi būti ne mažesnis nei 50 metų, o augalų nacionaliniams genetiniams ištekliams – ne mažesnis kaip pusė ir nedidesnis kaip 4/5 jų gamtinės brandos (Augalų..., 2004; Gamtos..., 2009). Tačiau ir vieni ir kiti yra Lietuvos dendrologinės vertybės, saugomos valstybės. Šiuo metu sumedėjusių augalų introdukciją ir aklimatizaciją vykdo šalies mokslinės įstaigos: Vilniaus, Kauno Vytauto Didžiojo, Klaipėdos ir Šiaulių universitetų botanikos sodai, Dubravos eksperimentinės mokomosios miškų urėdijos arboretumas, Lietuvos miškų institutas ir Žemės ūkio universiteto Miškų fakultetas (Januškevičius, Baronienė, 2009).

Straipsnyje aptariami saugomi Lietuvoje pavieniai medžiai ir medžių grupės, kuriems suteiktas augalų nacionalinių genetinių išteklių statusas.

Tyrimų metodika (metodai)

Svetimžemių sumedėjusių Lietuvos parkų augalų inventorizaciją ir geriausių atranką 1999–2002 metais atliko Lietuvos dendrologų draugija. Nuo 2003 m. iki šiolei minėtus darbus atlieka Vilniaus universiteto botanikos sodas, Lietuvos miškų institutas ir Augalų genų bankas. Buvo vertinami šie rodikliai: medžių aukštis (metrai), medžių kamieno skersmuo (cm) 1,3 m aukštyje, būklė, geografinės vietos koordinatės (geografinė platumas, geografinė ilguma, aukštis virš jūros lygio), augalo sisteminė priklausomybė. Augalų aukštis buvo matuojamas Makarovo aukštimačiu, kamieno skersmuo – žerglėmis (labai storiems medžiams matuojama kamieno apimtis ir iš jos išskaičiuojamas kamieno skersmuo). Augalų būklė vertinama vizualiai pagal 3 balų skalę: 1 – gera būklė, kai augalas gerai išsivystęs, sveikai atrodo, gerai išsivystę ūgliai, pumpurai ir lapai, gausiai žydi ir dera; 2 – vidutinė būklė, kai bendras augalo išsivystymas pastebimai silpnas, mažesnis ūglių prieaugis ir sulapojimas, silpniau žydi ir dera; 3 – bloga būklė, kai augalas nusilpęs, nežymus ūglių prieaugis, retesnė lapija, pastebimi ligų, kenkėjų ir mechaniniai pažeidimai, augalas silpnai žydi ir dera arba visai nedera (Januškevičius, 2004). Geografinės vietos koordinatės nustatytos GPSMAP® 60CSx imtuvo pagalba. Augalų sisteminė priklausomybė buvo patikslinama remiantis literatūros šaltiniais (Snarskis, Galinis, 1974; Lekavičius, 1989; Roloff, Bärtels, 2006). Augalų pavadinimai pateikiami pagal Tarptautinio botanikos nomenklatūros kodekso (Kutorga, 1997) ir Tarptautinio kultivuojamų augalų nomenklatūros kodekso reikalavimus (Trehane et al., 1995) ir Botanikos vardų žodyną (Jankevičienė, 1998) bei Valstybinės lietuvių kalbos komisijos siūlomą Dekoratyvinių augalų pavadinimų sąrašą (Dekoratyvinių..., 2007–2008).

Rezultatai ir aptarimas

Lietuvos dendrologų draugija 1999–2002 metais inventorizavo 200 Lietuvos parkų: Vakarų Lietuvoje – 36, Vidurio Lietuvoje – 75, Rytų Lietuvoje – 55 ir Pietvakarių Lietuvoje – 34. 2003–2009 metais patikslinti ir papildyti duomenys, reikalingi augalų nacionalinių genetinių išteklių dokumentacijai pildyti apie Jurbarko, Klaipėdos, Kauno, Kėdainių, Molėtų, Šalčininkų, Širvintų, Kauno, Lazdijų, Trakų ir Vilniaus rajonų parkų medžius bei atrinkti naujus kandidatus augalų nacionalinių genetinių išteklių statusui. Kaip minėjome, dabar Augalų nacionalinių genetinių išteklių statusas Pavienių medžių ir medžių grupių kategorijoje suteiktas 650 medžiams (Dėl..., 2010), augantys 36 savivaldybių ribose: Vilniaus miesto – 86; Šiaulių rajono – 65; Trakų rajono – 58; Joniškio rajono – 42; Lazdijų rajono – 38; Jurbarko rajono – 29; Tauragės rajono – 23; Širvintų rajono, Biržų rajono, Anykščių rajono – po 22; Šalčininkų rajono – 21; Telšių rajono – 20; Šakių rajono – 19; Ukmergės rajono ir Klaipėdos rajono – po 18; Vilniaus rajono ir Prienų rajono – po 17, Kėdainių rajono ir Kauno miesto – po 15; Kauno rajono – 14; Mažeikių rajono – 12; Pasvalio rajono – 9; Šilutės rajono ir Plungės rajono – po 8; Rokiškio rajono ir Radviliškio rajono – po 6; Panevėžio rajono ir Palangos – po 4; Vilkaviškio rajono – 3; Utenos rajono ir Marijampolės – po 2; Šiaulių miesto, Kupiškio rajono, Molėtų rajono, Kaišiadorių rajono ir Akmenės rajono – po 1. Tai 95 Lietuvos savaiminės floros atstovai ir 555 introdukuoti augalai (1 lentelė). Iš jų 618 medžiai auga 72 Lietuvos parkuose ir 32 – kituose miestų ir gyvenviečių želdynuose (Dėl..., 2010). Iš ypač vertingų ir unikalių parkų medžių reikia paminėti Švėkšnos dvaro parko dviskiautį ginkmedį, Trepų dvaro parko sachalininį kėnį, Baltosios Vokės dvaro parko, Gelgaudiškio dvaro parko ir Lyduokių dvaro parko sidabrinčius klevus, Girionių parko paprastąją katalpą, Raguvėlės dvaro parko geltonžiedę katalpą, Vilniaus universiteto botanikos sodo Augalų sistematikos ir geografijos skyriuje augančius plikąjį celtį, kanadinį plikšakį ir amūrinį kamštenį, Priekulės vidurinės mokyklos parko tridyglę gliedičiją, Pauliankos dvaro parko ir Verkių dvaro parko daūrinio maumedžio japoninį varietetą ir kt. Įpūdingai atrodo grakščiujų liepų Vyžulionių dvaro parke ir didžialapių liepų Abromiškių dvaro parke alėjos bei mažalapių liepų pavėsinės Veisiejų dvaro parke ir Aukštadvario dvaro parke. Introducentams niekuo nenusileidžia vietiniai medžiai, kaip paprastieji ažuolai Ažuolyne, juodalksniai ir paprastieji uosiai Veisiejų dvaro parke, paprastosios eglės Jašiūnų dvaro parke ir paprastoji vinkšna Trakių kaime (Klaipėdos rajonas).

1 lentelė. Augalų nacionaliniams genetiniams ištekliams priskirtų parko medžių sąrašas
Table 1. The list of park trees belonged to the National genetic resources of plants

Gentis (augalų skaičius, vnt) <i>Genus (Number of plants, units)</i>	Rūšis (augalų skaičius, vnt.) <i>Species (Number of plants, units)</i>
1	2
<i>Armeniaca</i> Skop. / Abrikosas (1)	<i>Armeniaca mandshurica</i> (Maxim.) Skvortsov / mandžiūrinis abrikosas (1)
<i>Alnus</i> Mill. / Alksnis (15)	<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn. / juodalksnis – 15
<i>Quercus</i> L. / Ažuolas (59)	<i>Quercus robur</i> L. / paprastasis ažuolas – 27; <i>Quercus robur</i> 'Cupressoides' / paprastasis ažuolas 'Cupressoides' – 5; <i>Quercus robur</i> 'Fastigiata' / paprastasis ažuolas 'Fastigiata' – 10; <i>Quercus palustris</i> Münchh. / pelkinis ažuolas – 1; <i>Quercus rubra</i> L. / raudonasis ažuolas – 16
<i>Betula</i> L. / Beržas (1)	<i>Betula pendula</i> 'Dalecarlica' / karpotasis beržas 'Dalecarlica' – 1
<i>Fagus</i> L. / Bukas (33)	<i>Fagus sylvatica</i> L. / paprastasis bukas – 27; <i>Fagus sylvatica</i> 'Purpurea Latifolia' / paprastasis bukas 'Purpurea Latifolia' – 6
<i>Celtis</i> L. / Celtis (1)	<i>Celtis glabrata</i> Planch. / plikasis celtis – 1
<i>Tsuga</i> (Endl.) Carriere / Cūga (11)	<i>Tsuga canadensis</i> (L.) Carriere / kanadinė cūga – 11
<i>Picea</i> A. Dietr. / Eglė (9)	<i>Picea abies</i> (L.) H. Karst. / paprastoji eglė – 2; <i>Picea abies</i> 'Cranstonii' / paprastoji eglė 'Cranstonii' – 1; <i>Picea abies</i> 'Inversa' / paprastoji eglė 'Inversa' – 1; <i>Picea abies</i> 'Ohlendorffii' / paprastoji eglė 'Ohlendorffii' – 4; <i>Picea omorika</i> (Pančić) Purk. / serbinė eglė – 1
<i>Ginkgo</i> L. / Ginkmedis (1)	<i>Ginkgo biloba</i> L. / dviskiautis ginkmedis – 1

1 lentelės tęsinys

1	2
<i>Gleditsia</i> L. / Gledičia (1)	<i>Gleditsia triacanthos</i> L. / tridyglė gledičia – 1
<i>Ulmus</i> L. / Guoba, skirpstas, vinkšna (6)	<i>Ulmus glabra</i> 'Camperdownii' / kalninė guoba 'Camperdownii' – 3; <i>Ulmus glabra</i> 'Exoniensis' / kalninė guoba 'Exoniensis' – 1; <i>Ulmus glabra</i> 'Horizontalis' / kalninė guoba 'Horizontalis' – 1; <i>Ulmus laevis</i> Pall / paprastoji vinkšna – 1
<i>Phellodendron</i> Rupr. / Kamštenis (1)	<i>Phellodendron amurense</i> Rupr. / amūrinis kamštenis – 1
<i>Aesculus</i> L. / Kaštonas (5)	<i>Aesculus flava</i> Aiton / geltonžiedis kaštonas – 1; <i>Aesculus glabra</i> Willd. / glotniavaisis kaštonas – 1; <i>Aesculus hippocastanum</i> L. / paprastasis kaštonas – 2; <i>Aesculus pavia</i> L. / raudonžiedis kaštonas – 1
<i>Catalpa</i> Scop. / Katalpa (2)	<i>Catalpa ovata</i> G. Don / geltonžiedė katalpa – 1; <i>Catalpa bignonioides</i> Walter / paprastoji katalpa – 1
<i>Abies</i> Mill. / Kėnis (6)	<i>Abies homolepis</i> Siebold et Zucc. / lygiažvynis kėnis – 1; <i>Abies concolor</i> (Gordon Et Gled.) Lindl. ex Hildebr. / pilkasis kėnis – 2; <i>Abies concolor</i> 'Violacea' / pilkasis kėnis 'Violacea' – 1; <i>Abies sachalinensis</i> (F. Schmidt) Mast. / sachalininis kėnis – 3
<i>Acer</i> L. / Klevas (32)	<i>Acer platanoides</i> 'Globosum' / paprastasis klevas 'Globosum' – 1; <i>Acer platanoides</i> 'Reitenbachii' / paprastasis klevas 'Reitenbachii' – 1; <i>Acer platanoides</i> 'Schwedleri' / paprastasis klevas 'Schwedleri' – 2; <i>Acer pseudoplatanus</i> L. / platanalapis klevas – 2; <i>Acer pseudoplatanus</i> 'Purpurascens' / platanalapis klevas 'Purpurascens' – 3; <i>Acer saccharinum</i> L. / sidabrinis klevas – 22; <i>Acer campestre</i> L. / trakinis klevas – 1
<i>Taxus</i> L. / Kukmedis (3)	<i>Taxus cuspidata</i> Siebold et Zucc. / dygusis kukmedis – 1; <i>Taxus baccata</i> L. / europinis kukmedis – 2
<i>Corylus</i> L. / Lazdynas (2)	<i>Corylus colurna</i> L. / turkinis lazdynas – 2
<i>Tilia</i> L. / Liepa (98)	<i>Tilia americana</i> L. / amerikinė liepa – 1; <i>Tilia platyphyllos</i> Scop. / didžialapė liepa – 33; <i>Tilia platyphyllos</i> 'Laciniata' / didžialapė liepa 'Laciniata' – 3; <i>Tilia euchlora</i> K. Koch / grakščioji liepa – 15; <i>Tilia cordata</i> Mill. / mažalapė liepa – 46
<i>Larix</i> Mill. / Maumedis (205)	<i>Larix decidua</i> Mill. / europinis maumedis – 150; <i>Larix kaempferi</i> (Lambert) Carrière / japoninis maumedis – 3; <i>Larix gmelinii</i> (Rupr.) Rupr. var. <i>japonica</i> (Maxim. Ex Regel) Pilg / daūrinis maumedis var. <i>japonica</i> – 9; <i>Larix x marschlinsii</i> Coaz / plačiažvynis maumedis – 7; <i>Larix sibirica</i> Ledeb. / sibirinis maumedis – 36
<i>Gymnocladus</i> Lam. / Plikšakis (1)	<i>Gymnocladus dioicus</i> (L.) K. Koch / kanadinis plikšakis – 1
<i>Pseudotsuga</i> Carrière / Pocūgė (3)	<i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco / didžioji pocūgė – 1; <i>Pseudotsuga menziesii</i> 'Glauc Pendula' / didžioji pocūgė 'Glauc Pendula' – 1; <i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco var. <i>glauc</i> (Beissn.) Franco / didžioji pocūgė var. <i>glauc</i> – 1
<i>Chamaecyparis</i> Spach. / Puskiparis (6)	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> (A. Murray bis) Parl. / Lausono puskiparis – 1; <i>Chamaecyparis pisifera</i> (Siebold et Zucc.) Siebold et Zucc. / žirniavaisis puskiparis – 3; <i>Chamaecyparis pisifera</i> 'Squarrosa' / žirniavaisis puskiparis 'Squarrosa' – 2
<i>Pinus</i> L. / Pušis (36)	<i>Pinus ponderosa</i> Douglas var. <i>scopulorum</i> Engelm. / geltonoji pušis var. <i>scopulorum</i> – 1; <i>Pinus nigra</i> J. F. Arnold / juodoji pušis – 15; <i>Pinus cembra</i> L. / kedrinė pušis – 1; <i>Pinus sylvestris</i> 'Fastigiata' / paprastoji pušis 'Fastigiata' – 1; <i>Pinus sibirica</i> Du Tour / sibirinė pušis – 1; <i>Pinus strobus</i> L. / veimutinė pušis – 17
<i>Juglans</i> L. / Riešutmedis (13)	<i>Juglans nigra</i> L. / juodasis riešutmedis – 1; <i>Juglans ailanthifolia</i> Carrière / lipnūs riešutmedis – 6; <i>Juglans regia</i> L. / graikinis riešutmedis – 2; <i>Juglans mandshurica</i> Maxim. / mandžiūrinis riešutmedis – 2; <i>Juglans cinerea</i> L. / pilkasis riešutmedis – 2
<i>Sorbus</i> L. / Šermukšnis (2)	<i>Sorbus intermedia</i> (Ehrh.) Pers. / švedinis šermukšnis – 2
<i>Thuja</i> L. / Tuja (4)	<i>Thuja plicata</i> Donn ex D. Don / didžioji tuja – 2; <i>Thuja occidentalis</i> L. / vakarinė tuja – 2
<i>Liriodendron</i> L. / Tulpmedis (2)	<i>Liriodendron tulipifera</i> L. / gelsvažiedis tulpmedis – 2

1 lentelės tęsinys

1	2
<i>Populus</i> L. / Tuopa (68)	<i>Populus alba</i> L. / baltoji tuopa – 2; <i>Populus x berolinensis</i> (K. Koch) Dippel / Berlyninė tuopa – 15; <i>Populus nigra</i> L. / juodoji tuopa – 2; <i>Populus nigra</i> 'Italica' / juodoji tuopa 'Italica' – 9; <i>Populus x canadensis</i> Moench / kanadinė tuopa – 5; <i>Populus simonii</i> Carrière / kininė tuopa – 15; <i>Populus laurifolia</i> Ledeb. / lauralapė tuopa – 7; <i>Populus x canescens</i> (Ait.) Sm. / pilkoji tuopa – 14
<i>Fraxinus</i> L. / Uosis (4)	<i>Fraxinus excelsior</i> L. / paprastasis uosis – 2; <i>Fraxinus excelsior</i> 'Pendula' / paprastasis uosis 'Pendula' – 1; <i>Fraxinus pennsylvanica</i> 'Aucubifolia' / Pensilvaninis uosis 'Aucubifolia' – 1

1999–2002 metais ištirtuose 200 šalies senųjų parkų buvo aptikti 342 introdukuoti medžiai ir krūmai (Januškevičius, Baronienė 2004), o 156 tarpukario ir pokario miestų ir gyvenviečių skveruose aptikta 285 introdukuotų sumedėjusių augalų rūšių ir žemesnio rango taksonų (Januškevičius, Kamičaitytė-Virbašienė, 2009). 650 augalų nacionalinių genetinių išteklių Pavienių medžių ir medžių grupių kategorijoje priklauso 61 augalų rūšiai ir 26 žemesniems už rūšį taksonams. Tikimės, kad vertingiausias Lietuvos medžiai ir patys parkai taps aplinkosaugos, sodininkystės idėjų skleidėjais, įvairių parodų ir poilsio vietomis, kuriose gerai sutars visos dendrologinės vertybės: augalų nacionaliniai genetiniai ištekliai, gamtos paminklai ir mylintis žmogus.

Išvados

Augalų nacionaliniams genetiniams ištekliams Pavienių medžių ir medžių grupių kategorijoje priklauso 650 medžių, priklausančių 61 augalų rūšiai ir 26 žemesniems už rūšį taksonams. 618 medžių auga 72 Lietuvos parkuose ir 32 kituose miestų ir gyvenviečių želdynuose. Gausiausiai atstovaujamos šios augalų gentys: maumedis (*Larix* Mill.) – 205, liepa (*Tilia* L.) – 98, tuopa (*Populus* L.) – 68, ažuolas (*Quercus* L.) – 59, pušis (*Pinus* L.) – 36, bukas (*Fagus* L.) – 33, klevas (*Acer* L.) – 32, alksnis (*Alnus* Mill.) – 15 ir riešutmedis (*Juglans* L.) – 13 medžių.

Literatūra

1. Augalų nacionalinių genetinių išteklių įstatymas ir poįstatyminiai aktai. Šalies teisės aktai. Europos sąjungos reglamentas. Vilnius, 2004, 111 p.
2. Dekoratyvinių augalų pavadinimų sąrašas. (Valstybinė lietuvių kalbos komisija 2007-2008). Prieiga per internetą: <http://www.vlkk.lt/lit/naujienos/naujiena.1041.html>
3. Dėl augalų nacionalinių genetinių išteklių sąrašų patvirtinimo. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. DI-861. Valstybės žinios, 2010, Nr.4-164
4. Dėl naujų valstybės saugomų gamtos paveldo objektų paskelbimo, jų ribų planų patvirtinimo, sunykusių valstybės saugomų gamtos paveldo objektų išbraukimo ir aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 20 d. įsakymo Nr.652 „Dėl Valstybės saugomų gamtos paveldo objektų sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. gruodžio 14 d. įsakymas Nr.D1-798. Valstybės žinios, 2009-12-22, Nr.151-6815
5. Jankevičienė R. Botanikos vardų žodynas. Vilnius, 1998, 523 p.
6. Januškevičius L. Retieji šalies parkų egzotiniai mediai ir krūmai. *Dendrologija Lithuaniae VII*. Vilnius, 2004. P. 39–65
7. Januškevičius L., Baronienė V. Lietuvos dendrologinės kolekcijos. Monografija. Kaunas, 2009
8. Januškevičius L., Kamičaitytė-Virbašienė J. Miestų parkai ir skverai: šiandieninės jų tvarkymo ir naudojimo tendencijos. *Miestų želdynų formavimas. Mokslo darbai*, Nr. 1(6). Klaipėda, 2009. P. 53–58
9. Lekavičius A. Vadovas augalams pažinti. Vilnius, 1989, 436 p.
10. Roloff A., Bärtels A. Flora der Gehölze. Bestimmung, Eigenschaften und Verwendung. Stuttgart: Eugen Ulmer KG, 2006, 813 p.
11. Snarskis P., Galinis V. Vadovas Lietuvos dekoratyviniams mediams ir krūmams pažinti. Vilnius, 1974
12. Tauras A. Mūsų parkai. Vilnius, 1989

Lithuanian Dendrological Values – the National Plant Genetic Resources

Summary

This article contains information on Lithuanian Dendrological values - trees which are given to the plant genetic resources in the national status of incremental trees and tree groups in the category, pointing out their differences from the botanical natural heritage objects. Plant genetic resources for national incremental trees and tree groups category includes 650 trees, belonging to 61 plant species and 26 below the level of species taxa. The 618 trees grow in parks and the 72 trees – in other green areas of cities and towns. The largest plant genera represented in this: Larch – 205 (*Larix decidua* Mill. – 150, *Larix kaempferi* (Lambert) Carrière -3, *Larix gmelinii* (Rupr.) Rupr. var. *japonica* (Maxim. Ex Regel) Pilg – 9, *Larix x marschlinsii* Coaz – 7 and *Larix sibirica* Ledeb – 36; July – 98 (*Tilia americana* L. – 1, *Tilia platyphyllos* Scop – 33, *Tilia platyphyllos* 'Laciniata' – 3, *Tilia euchlora* K. Koch – 15 and *Tilia cordata* Mill – 46; Poplar – 68 (*Populus alba* L. – 2, *Populus x berolinensis* (K. Koch) Dippel – 15, *Populus nigra* – 2, *Populus nigra* 'Italica' – 9, *Populus x canadensis* Moench – 5, *Populus simonii* Carrière –15, *Populus laurifolia* Ledeb –7 and *Populus x canescens* (Ait.) Sm – 14); oak – 59 (*Quercus robur* L. – 27, *Quercus robur* 'Cupressoides' – 5, *Quercus robur* 'Fastigiata' – 10, *Quercus palustris* Münchh – 1 and *Quercus rubra* L. – 16). Botanical natural heritage consist of 264 objects. These 246 trees, 9 groups of trees, 6 dendrological values are parks, 1 dendrological set and 1 growth location. Natural monument status in - only 26th.